

SLENKSTIS

Atstumas: **12.9 km**

Trukmė: **4 val 44 min**

Sveiki atvykę! Šalom! Dėkojame, kad prisijungėte prie mūsų. „Slenkstis“ – tai skulptūrinių instaliacijų kelias, įkvėptas mezuzos – prie namų ar darbovietės durų prikamos nedidelės dėžutės su pergamento ritinėliu. Šventame ritinėlyje – hebrajų kalba užrašyta malda. Mezuza žymi žmogaus perėjimą iš privačios į viešąją erdvę. Žydams mezua – tai priklausymo bendruomenei ženklas ir vizualus priminimas, kad...

Sveiki atvykę! Šalom! Dėkojame, kad prisijungėte prie mūsų. „Slenkstis“ – tai skulptūrinių instaliacijų kelias, įkvėptas mezuzos – prie namų ar darbovietės durų prikalamos nedidelės dėžutės su pergamento ritinėliu. Šventame ritinėlyje – hebrajų kalba užrašyta malda. Mezua žymi žmogaus perėjimą iš privačios į viešąją erdvę. Žydams mezua – tai priklausymo bendruomenei ženklas ir vizualus priminimas, kad gyvenime reikia puoselėti amžinąsias vertybes. Prieš Antrąjį pasaulinį karą Kaune gyveno beveik 40 000 žydų – ketvirtadalis gyventojų – ir mezua buvo įprastas vaizdas ant tūkstančių durų. Tačiau po Holokausto šis matomas žydų gyvenimo ženklas išnyko be pėdsakų kartu su žmonėmis. „Slenkstis“ iš naujo į Kauno gatves grąžina mezuzų kalbą.

Menininkė Jyll Bradley (JK) sukūrė nedidelį skulptūrinį objektą, atkartojantį mezuzos formą, tačiau vietoje maldos ritinio joje yra veidrodis, kviečiantis susimąstyti. Menininkė pasirinko pastatus, kurie susiję su žydiška Kauno istorija. Dabartiniai jų gyventojai buvo pakviesti priimti skulptūrą ir taip priminti pastato istoriją. Taigi kiekviena skulptūra žymi ne tik pastatą, bet ir kviečia į pokalbį apie kadaise jame gyvenusius ar dirbusius žydus. Tik dabartiniais skulptūrų „šeimininkams“ dalyvaujant, „Slenkstis“ tapo įmanomas. Dėkojame jiems visiems.

Per slenkstį žengiame iš vienos vietos į kitą, iš vieno laiko į kitą. Prisijunkite prie mūsų ir sekite „Slenksčio“ kelią. Dėkojame, kad tapote šios istorijos dalimi.

Menininkės Jyll Bradley (JK) projektas, 2022 m.

Užsakovas: Kaunas – Europos kultūros sostinė 2022

Parengė: Daiva Price ir Justina Petrulionytė-Sabonienė

Tyrimas: Karina Židokaitė

Istorinės konsultacijos: Marija Oniščik

Skulptūros gamyba ir montavimas: Julius Grigaliūnas

Slenkstis pristatomas bendradarbiaujant su Kauno žydų bendruomene

Menininkės Jyll Bradley sukurtą audiogido maršrutą galite rasti mobiliojoje programėlėje [Tripsolo](#).

Projekto žemėlapių ieškokite [Kaunas 2022 infocentre](#) (Laisvės al. 36)

Šaltiniai:

atminimas.kvb.lt/

[//autc.lt/](http://autc.lt/)

www.jmuseum.lt/

www.issigelbejesvaikas.lt/

Kauno žydai. Sud. A. Pakštalis, D. Citvarienė, VŠĮ „Kaunas 2022“.

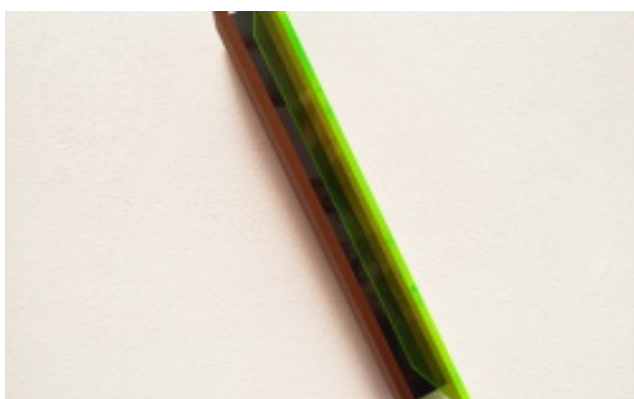
kaunas.mvb.lt/zydupaveldas/encyclopedia.php

marijosblogas.blogspot.com/

m.kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/atveres-sirdi-ne-tik-muzikai-884689

modernizmasateiciai.lt/

www.sugiharahouse.com/#/

1 MIKO IR KIPRO PETRAUSKŲ NAMAI

Garsusis operos solistas Kipras Petrauskas ir jo žmona Elena paskelbti Pasaulio Tautų teisuoliais, nes atvėrė savo širdies ir namų duris gete gimusiai Siuzej Pomerancaitei. Šį apdovanojimą pasaulinis Holokausto atminimo centras skyrė žmonėms, kurie rizikuodami savo gyvybe gelbėjo žydus.

Antrojo pasaulinio karo metais žymiam tarpukario smuikininkui Danieliui Pomerancui ir jo žmonai Rivai Vilijampolės geto rūsyje gimė dukrytė. Tėvai norėjo ją išgelbėti ir išvesti iš geto. Jiems padėjo kailių fabriko direktorius Balys Simanavičius. Pusantrų metų mergaitę, kuriai buvo suleista migdomųjų, jis išnešė iš geto maiše su bulvėmis. Geradarys atnešė Siuzę į gelbėtojų Petrauskų namus, o paklaustas mergaitės vardo, pasakė, kad ji Danutė. Bijodami pašalinių akių, Petrauskai netrukus mergaitę išvežė į šeimos dvarą Telšių rajone, po to persikėlė į Palangą. Artėjant frontui, Petrauskienė su vaikais pasitraukė į Vakarų ir ten išbuvo iki pat 1948 m., iki kol grįžo į Lietuvą. Pora metų iki to, Dachau koncentracijos stovyklą

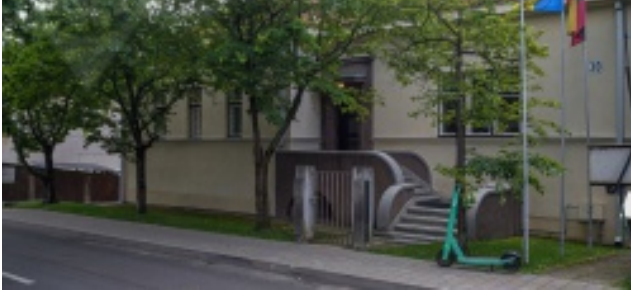
mergaitei priprasti prie „naujosios“ šeimos buvo sudėtinga. Ji toliau dažnai matydavosi su Petrauskais ir augo turėdama dvi šeimas. Kviečiame apsilankyti čia įsikūrusiame muziejuje ir daugiau sužinoti apie šią istoriją ir garsiuosius Lietuvos muzikus Petrauskus.

2 ČIJUNĖS SUGIHAROS NAMAI

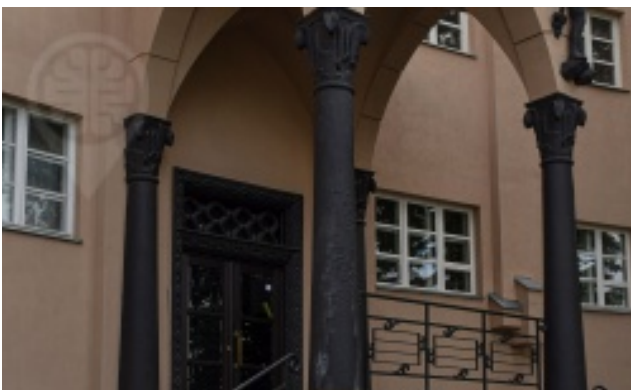
1939 m. šiame pastate ėmė veikti Japonijos konsulas, kuriame darbavosi konsulas Čijunė Sugihara. Prasidėjus Antrajam pasauliniam karui prie namo, kuriame gyveno visa konsulo šeima, driekėsi eilė žydų, daugiausia atvykusių iš Lenkijos. Nuo sovietų ir nacių okupacijos bėgę žydai prašė Sugiharos pasirašyti Japonijos tranzitines vizas, leidžiančias išvykti iš jau užimtos sovietų Lietuvos. Per trumpą laiką konsulas pasirašė daugiau nei 2 tūkst. „gyvybės vizų“ su sąlyga, kad žydai pasižadės nepasilikti Japonijoje ir įrodys esą Lenkijos piliečiai. Be to, vizas Sugihara pasirašinėdavo neturėdamas Japonijos Užsienio reikalų ministerijos sutikimo. Svarbu, kad šioje misijoje jam talkino Nyderlandų garbės konsulas Janas Zwartendijkas, kuris žydams išduodavo „Curasao vizas“. Jos liudijo, kad galutinis pabėgėlių kelionės tikslas yra šios Karibų jūros salos. Taip, abiejų diplomatų dėka, apie 6 tūkst. žydų ir jų palikuonių pavyko išsigelbėti nuo sovietų ir nacių.

Dabar pastate veikia Sugiharos namų muziejus, kviečiame jame apsilankyti ir daugiau sužinoti apie konsulą bei visą šią istoriją.

3 MOŠĖS POSVIANSKIO IR HIRŠO KLISO NAMAS

Išraiškingą daugiabutį 1928 m. pasistatė du žydai verslininkai – Mošė Posvianskis ir Hiršas Klisas. Jie buvo didelės tekstilės įmonės AB „Liteks“ bendrasavininkai. Namo šeimininkai su šeimomis apsigyveno antro aukšto butuose, o kiti butai, kaip įprasta tam laikotarpiui, buvo nuomojami. Tikriausiai niekas iš prabangaus namo gyventojų negalėjo įsivaizduoti, kokia lemtis jų laukia. Namo bendrasavininkas Klisas su šeima iš namų buvo ištremtas į Sibirą, o kiti gyventojai buvo perkelti į getą arba sušaudyti pačiame kieme. Pastato architektas irgi buvo žydų tautybės – Jokūbas Peras, kuris taip pat su visa šeima atsidūrė gete. Padedami lietuvių, Perai gavo suklastotus dokumentus ir paspruko iš geto. Architekto žmona Golda slapstėsi su jaunesniu sūnumi Amosu, o pats Peras – su vyresniu sūnumi Joramu. Laimei, visa šeima saugiai išgyveno Holokaustą. Architektas toliau tęsė savo darbus Kaune.

4 ISAKO LEVITANO AKUŠERINĖ KLINIKA

butas, kuriame Isakas gyveno kartu su žmona Yeta, sūnumi Michaliu, marčia Mira ir anūku Uri. Levitanas buvo aktyvus sionistas, Bendrosios sionistų partijos Centro komiteto narys, dėl šios veiklos su žmona 1941 m. birželio 14 d. ištremtas į Sibirą.

Po šešerių metų tremties Levinai grįžo į Lietuvą ir sužinojo, kad jų sūnus ir marti buvo nužudyti Kauno gete, o anūkas, išgabentas iš geto, dingo be žinios. Nespėjęs atsitiesti po tokių išgyvenimų ir sukrėtimų, Levinas sovietų buvo ištremtas dar kartą (už tą patį), bet, deja, namo jau nebegrįžo... Jo žmonai po daugelio metų Izraelyje pavyko pasimatyti su anūku. Paaiškėjo, kad mažasis Uri, slapta išgabentas iš geto kurį laiką buvo globojamas lietuvių šeimos. Po ilgų ir kankinančių išbandymų, Uri pavyko pasiekti Izraelį ir susitikti su teta, pas kurią galiausiai ir apsigyveno.

5 ELCHANANO ELKESO NAMAS IR PRIVATI LIGONINĖ

Žinomas Kauno gydytojas, žydų ligoninės Vidaus ligų skyriaus vedėjas Elchananas Elkesas 1930 m. pasistatė namą, pramintą „Elkeso ligonine“. Pirmas ir trečias pastato aukštai buvo išnuomoti, o antrajame aukšte gydytojas įrengė privačią kliniką bei apsigyveno su šeima – žmona Miriama, vaikais Joeliu ir Sara. Nepaisant to, kad Elkesas buvo itin paklausus specialistas, negalinčius susimokėti pacientus jis priimdavo nemokamai, buvo labai dosnus. Prasidėjus Holokaustui ir įsteigus getą, žydai jį išrinko būti geto Seniūnų tarybos pirmininku. Elkesas kiek galėdamas stengėsi palengvinti bendratautiečių gyvenimą. Deja, 1944 m. jis buvo nacių išvežtas į Dachau koncentracijos stovyklą ir ten žuvo.

6 PRANO GUDAVIČIAUS NAMAS

Gydytojui Pranui Gudavičiui priklausiusiame name tarpukariu butus nuomojosi ne vienas žydas. Čia gyveno Ošeris Kaplanas, Chaimas Starovolskis, Izaokas Sudarskis, Maksas-Leonas Rozenas ir Jurgis Štomas. Pastarasis, Lietuvos finansų ministerijos Pramonės ir prekybos departamento bei bendrovės „Parama“ direktorius, kartu su dešimtimis kitų žydų buvo žiauriai nužudytas „Lietūkio“ garažo žudynėse 1941 m. birželio 27-ąją. Jurgio žmona Ženia, neiškentusi Štuthofio koncentracijos stovyklos baisumų, nusižudė, o jų dukrai Margaritai pavyko pasprukti iš Kauno geto ir išgyventi karą besislapstant.

Šiame name gyvenusių Štomų anūkė, Jungtinėje Karalystėje užaugusi Jenny Kagan 2022 m. rugpjūtį Kaune pristatys interaktyvią parodą „Iš tamsos“. Parodoje pasakojama jos tėvų išgyvenimo Kaune istorija Holokausto metais.

Šį pastatą puošia net dvi mezuzos. Antrąją galite rasti prie 5-ojo buto durų, kuriame įsikūręs išskirtinis „Art Deco“ muziejus, nukeliantis į kerintį tarpukario laikotarpį Kaune.

Akušėris ginekologas Pranas Maųylis, tarpukariu atidaręs ųiuos gimdymo namus, įtrauktas į Pasaulio tautų teisuolių sąrašą. Pirmosiomis nacių okupacijos dienomis į gydytoją pagalbos kreipėsi pažįstamas ųydas Isakas Judelevičius. Iki geto įsteigimo jis slėpėsi Maųylių ųeimos bute ligoninės cokoliniame aukšte. Vėliau, pabėgęs iš geto, Judelevičius vėl buvo priimtas į ųiuos namus, kuriuose slapstėsi dar mėnesį. Be to, ligoninės vaikų kambaryje, trečiame aukšte, buvo slapstomas gete gimęs Grigorijus Teperis. Kūdikis buvo pramintas pamestinuku Jurgiu, kurį, laimei, po karo pasiėmė jo dėdė. Maųylio anūkas Liudas Maųylis pasakojo, kad Holokausto metu seneliai metams buvo priėmę ųydaitę Lilijaną Levintovą, pramintą Danute. Ligoninės kolektyvas puikiai suprato, kas ųi lietuviškai nemokanti juodaplaukė mergaitė, ir mielai padėjo jai kuo greičiau pritapti, mokė lietuvių kalbos.

8 NACIONALINIS M. K. ČIURLIONIO DAILĖS MUZIEJUS

Pasakojama, kad muziejaus patalpose Holokausto metu darbuotojas Pranas Baleniūnas įrengė slėptuvę, apie kurią ųinojo ir muziejaus direktorius Paulius Galaunė. ųydai slėpėsi viename iš nedidelių kambarėlių ir patalpoje po didžiąja auditorija. Abi erdves (pastato viduje) ir pažymi prie durų pakabintos menininkės Jyll Bradley mezuzos. Čia pat, nacių okupacijos metu, muziejininkai saugojo Kauno ųydų istorijos ir etnografijos draugijos eksponatus. ųiais prisiminimais dalijosi Antrojo Pasaulinio karo metu dirbę muziejininkai. (P. S. Tai ųodinis pasakojimas, kuris nebuvo dokumentuotas ar kitaip istoriškai užfiksuotas.)

9 PIRMIEJI LIETUVOS UNIVERSITETO RŪMAI

Šiame universiteto pastate studijavo Avraham Tory, parašęs atsiminimų knygą „Kauno getas: diena po dienos“. A. Tory baigė čia veikusį Teisės fakultetą, vėliau kurį laiką dirbo profesoriaus padėjėju. Patekęs į getą jis tapo Seniūnų tarybos sekretoriumi, papildomai fiksavęs nacių nusikaltimus ir geto kasdienybę dienoraštyje. Prieš pabėgant iš geto, A. Tory savo užrašus paslėpė, jų dalį jam pavyko rasti po karo. Vėliau, jau išvykęs gyventi į Palestiną, savo dienoraščio įrašus, dokumentus ir liudijimus jis sudėjo į knygą, padėjusią išaiškinti nacių nusikaltimus. Grįžtant prie tarpukario Kauno universiteto, verta paminėti čia dirbusį Teisės fakulteto profesorių (bei rašytoją) Simoną Beliackiną ir studentą Aminodovą Leviną, garsaus filosofo Emanuelio Levino brolių, nužudytą A. Mickevičiaus g. 27D namo kieme.

10 „METROPOLIO“ VIEŠBUTIS (BUVĘS „LIETUVOS VIEŠBUTIS“)

apsistojo šiame viešbutyje ir čia toliau išdavinėjo tranzitines vizas. Pasakojama, kad pačias paskutiniąsias vizas jis pasirašinėjo Kauno traukinių stotyje, beveik traukinyje pakeliui į Berlyną. Be to, prieš išvykdamas Kaune jis paliko savo antspaudą ir tuščių vizų blankų, kad jais galėtų pasinaudoti kaip įmanoma daugiau žmonių. Sugihara yra sakęs: „Negaliu apleisti tų, kurie atėjo prašyti mano pagalbos. Kitaip nusikalsčiau prieš Dievą.“

11 DANIELIAUS DOLSKIO SKULPTŪRA

Žymusis tarpukario viešbutis tęsia Čijunės Sugiharos „gyvybės vizų“ istoriją. 1940 m. rugpjūčio 28 d., kai sovietinė valdžia uždarė Japonijos konsulatą, Sugihara 8 dienoms apsistojo šiame viešbutyje ir čia toliau išdavinėjo tranzitines vizas. Pasakojama, kad pačias paskutiniąsias vizas jis pasirašinėjo Kauno traukinių stotyje, beveik traukinyje pakeliui į Berlyną. Be to, prieš išvykdamas Kaune jis paliko savo antspaudą ir tuščių vizų blankų, kad jais galėtų pasinaudoti kaip įmanoma daugiau žmonių. Sugihara yra sakęs: „Negaliu apleisti tų, kurie atėjo prašyti mano pagalbos. Kitaip nusikalsčiau prieš Dievą.“

12 MAUŠOS HAUSMANO SINAGOGA

Sklypo savininkas Mauša Hausmanas 1865 m. pasistatė didelę, puošnią sinagogą. Sinagoga – tai žydų bendruomenės gyvenimo centras, skirtas religinėms apeigoms, studijoms ir bendruomenės susirinkimams. Po Holokausto, sovietmečiu, sinagogai vėl buvo leista atsidaryti, tačiau neilgam. 1948 m. ji buvo nacionalizuota ir paskirta archyvo saugykloms. Vėliau pastatas buvo nugriautas, o ant jo pamatų pastatytas naujas Kauno regioninio valstybės archyvo pastatas.

13 RESTORANAS „VERSALIS“

Tarpukariu dalyje šio pastato veikė vienas prabangiausių Kauno restoranų „Versalis“, garsėjęs savo vakarinėmis programomis. Didžiąja tarpukario restoranų ir kavinių muzikantų dalį sudarė žydų tautybės žmonės. „Versalis“ turėjo netgi savo orkestrą, kuriam vadovavo žydas Jaša Kašinski. Čia pasidorydavo D. Pomerancas, J. ir A. Stulpeliai, I. Vildmanas-Zaidmanas, P. Chaitas, M. Boršteinas, Ch. Ceitelis ir kiti. Prabangiajame restorane kartais muzikuodavo ir Michelis Leo Hofmekleris kartu su savo ansambliu „Hofmeklerband“. Patekęs į getą, šis smuikininkas ir dirigentas subūrė orkestrą „Hatikva“, bandžiusį pakelti gete įkalintų žydų dvasią.

14 TAUBĖS-FEIBĖS ELŠTEINIENĖS NAMAS

Išskirtinį modernistinį penkių butų namą, kuriame dabar įsikūrusi LR Vyriausybės atstovo Kauno apskrityje būstinė, 1935 m. pasistatė Elšteinų šeima. Savininkai gyveno antrame šio pastato aukšte, o kiti butai buvo nuomojami. Užsakovė Taubė-Feibė išsirinko žydų architektų – Isaoko Trakmano ir Leibos Zimano – projektą. Apskritai, žydų indėlis į tarpukario Kauno architektūrą buvo ryškus ir reikšmingas. Žymiausi to meto žydų kilmės architektai ir inžinieriai buvo Anatolijus Rozenbliumas, Leonas Ritas, Grigorijus Mazelis ir Mikas Grodzenskis. Broliai Gedalis ir Dovydas Ilgovskiai buvo ypač sėkmingi statybų rangovai, darbavęsi visoje Lietuvoje.

15 ŽYDŲ REALINĖ GIMNAZIJA

mokiniai sustiprintai mokydavosi matematikos ir gamtos mokslų. Gimnazija nebuvo valstybinė, ja rūpinosi specialiai Kauno žydų pirmajai privatei gimnazijai išlaikyti įkurta draugija „OR“ („Šviesa“), o lėšos naujam pastatui buvo rinktos Jungtinėse Amerikos Valstijose. Sovietams uždraudus mokyklose dėstyti hebrajiškai, švietimo įstaiga buvo uždaryta. Verta paminėti, kad tarpukariu žydų bendruomenė itin rūpinosi vaikų švietimu, savarankiška švietimo sistema tapo svarbiu bendruomenės pasiekimu. Tuo metu buvo trys žydų mokyklų tinklai – Kultūrinės lygos, Javne ir Tarbut, kurie skyrėsi ne tik pakraipa – pasaulietine arba ortodoksine, bet ir dėstomąja kalba – jidiš arba hebrajų.

16 ŽYDŲ PRADINĖ MOKYKLA

Kauno J. Naujalio muzikos gimnazijos pastate tarpukariu veikė Žydų pradinė mokykla. Modernizmo stiliaus pastatas statytas 1930 m., jame turėjo tilpti 400 vaikų.

Dabar pastato viduje kabo atminimo lenta Pasaulio Tautų Teisuoliui Vladui Varčikui. Šis smuikininkas ir pedagogas nuo 1946 m. dėstė čia įsikūrusioje Juozo Naujalio muzikos gimnazijoje. Vlado Varčiko išgelbėtų žydų sąrašė – net 11 asmenų. Jis, kartu su šeima, gelbėjo į getą patekusius studijų draugus, buvusius smuiko pedagogus ir kitus žydus, taip pat ieškodavo jiems vietų pasislėpti ir reikiamų dokumentų.

Ši istorija tęsiasi iki šiol, nes dabar gimnazijoje dėsto vienos Varčiko iš geto išgelbėtos žydų mergaitės dukra, o šiais metais gimnaziją baigė jos anūkas.

17 ICCHAKO ELCHANANO SPEKTORIAUS VARDO NAŠLAIČIŲ NAMAI

Buvusioje Ugniagesių gatvėje 1905 m. įsteigti rabino Icchako Elchanano Spektoriaus vardo našlaičių namai. Pastato kampe galite matyti išblukusį įrašą ne tik hebrajų, bet ir rusų kalbomis. Tarpukariu pastato funkcija nepasikeitė, dabar čia įsikūrusi Kauno Pirmoji muzikos mokykla. Autoritetingas Talmudo ekspertas Spektorius XIX a. antroje pusėje buvo vyriausiasis Kauno rabinas ir šias pareigas užėmė daugiau nei 30 metų. Našlaičių namams Spektoriaus vardas suteiktas po jo mirties.

Svarbu paminėti, kad žydams buvo ypač svarbu rūpintis labiau pažeidžiamais ir vargingesniais savo bendruomenės nariais. Dėl šios priežasties steigtos įvairios socialinės apsaugos organizacijos ir draugijos, rinkusios lėšas per labdaros renginius bei aukų lapelius. Įdomu, kad dalis šių organizacijų atnaujino savo veiklą ir tarpukariu, tačiau Antrasis Pasaulinis karas visą labdarinę žydų veiklą suardė negrįžtamai.

Centralinis Lietuvos žydų bankas kooperacijai remti buvo įsteigtas Žydų Tautos Tarybos 1920 m. Bankas buvo skirtas remti ir finansuoti įvairias žydų bendroves, turėjo 85 žydų liaudies bankus ir kelis skyrius, tad galėdavo atlikti operacijas visoje šalyje. Iš 1925 m. pastatyto Art deco stiliaus banko šiandien beliko tik šis galinis fasadas ir tam tikros vidaus konstrukcijos. Sovietmečiu į banko rūmus buvo atkeltas Tado Ivanausko Zoologijos muziejus, o vėliau, rūmus nugriovus, pastatytas naujas muziejaus pastatas.

19 KAUNO CHORALINĖ SINAGOGA

Tai vienintelė šiuo metu veikianti sinagoga Kaune, vadinta „Ohel Jaakov“ – tai reiškia „Jokūbo palapinė“. Maldos namai pastatyti XIX a. antroje pusėje pirklio Levino Minkovskio, pasaulinio garso mokslininkų Oskaro ir Hermano Minkovskių tėvo. Savo veiklą sinagoga pradėjo 1874 m., tęsė sovietmečiu ir veikia mūsų laikais. Dabar čia renkasi Kauno žydų religinė bendruomenė, antrajame aukšte įkūrusi muziejų. Kauno choralinė sinagoga yra vienintelis šiame maršrute pristatomas pastatas, kurio viduje pakabinta tikroji mezusa.

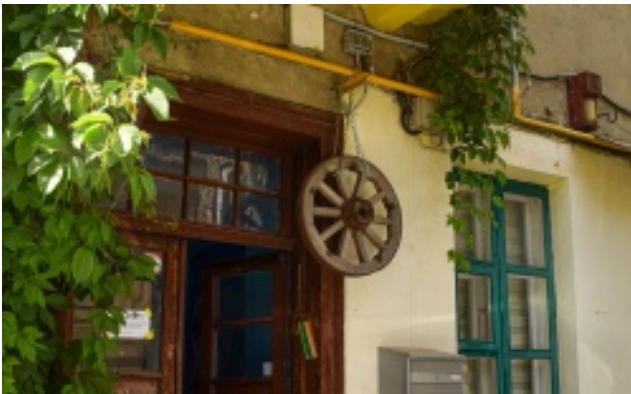
20

KIEMO GALERIJA

Populiarioji menininko Vytenio Jako įkurta Kiemo galerija mena ir čia gyvenusių žydų istorijas.

Name Nr. 21C tarpukariu gyveno Jehuda ir Dita Zupavičiai. Jehudai kaip atsargos karininkui atsidūrus gete buvo pasiūlyta dirbti geto policijoje. Šios pareigos leido jam organizuoti vaikų gelbėjimo misiją, kuriai talkino buvęs kolega Vladimiras Zubovas. Vaikai buvo slapta išnešami iš geto ir paliekami vaikų darželyje „Lopšelis“, kur jais pasirūpindavo „Lopšelio“ vedėjas daktaras Petras Baublys. Papildomai geto policininkai įrengė vaikų slėptuves pačiame gete. Už tokią slaptą pagrindinę veiklą čia gyvenęs Jehuda, kartu su kitais tautiečiais, buvo kankinamas ir sušaudytas IX forte. Jo žmonos Ditos, išgyvenusios Holokaustą prašymu, V. Jakas nupiešė jų portretus Kiemo galerijoje.

Šiuo metu Kiemo galerijoje gyvena Kaunas 2022 ambasadorė Bella Shirin, gimusi Holokaustą išgyvenusių žydų šeimoje. Ji iki 17 metų gyveno Kaune, vėliau to su šeima išsikraustė į Izraelį ir ten gyveno daugelį metų. Galiausiai 2016 m. Bella sugrįžo gyventi į mylimą Kauną.

21

ŠVABĖS HEBRAJŲ GIMNAZIJA

1920 m. įkurta moderni tautinė hebrajų gimnazija 1927 m. persikėlė į naujas patalpas, kuriose dabar veikia Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras. Tarpukariu čia veikė „Švabės“ hebrajų gimnazija, pavadinta vieno jos įkūrėjų – aktyvaus sionisto, švietėjo ir

Kaune praleidusi savo vaikystę ir jaunystę. Išvykusi gyventi į Izraelį, ji greitai išgarsėjo kaip rašytoja ir gabi literatūros tyrinėtoja. Goldberg poezija tapo žinomomis dainomis, o parašytos knygelės – hebrajų kalbos vaikų literatūros klasika. Goldberg po mirties už kūrybą apdovanota prestižiškiausia Izraelio premija, o jos atvaizdas puošia Izraelio 100 šekelių banknotą.

„Švabės“ gimnazijoje taip pat mokėsi garsus Izraelio istorikas Domas Levinas. Ant pastato pakabinta memorialinė lenta pažymi, kad dauguma čia veikusios hebrajų gimnazijos auklėtinių buvo nužudyti Holokausto metu.

22 ŽYDŲ BENDRUOMENĖS VALGYKLA

1910 m. šiame pastate atsidarė žydų bendruomenės valgykla (dabar čia įsikūrusi Kauno Vinco Kudirkos viešosios bibliotekos Jaunimo, meno ir muzikos skyrius). XX a. valgyklą išlaikė labdaros, socialinės pagalbos ir kultūros draugija „EZRO“. 1940 m. sovietų valdžiai uždarius visas žydų organizacijas, valgyklos pastatas buvo nacionalizuotas, o jame įkurta biblioteka. Pasakojama, kad biblioteka toliau veikė ir nacių okupacijos metu, į ją buvo suvežtos įvairios iš žydų konfiskuotos knygos, kurias rūšiavo iš geto specialiai atvežti kalbų specialistai.

Tarpukariu čia buvo įsikūrusi Žydų karių savanorių sąjungos būstinė. Ši organizacija vienijo daugiau nei 3 tūkst. žydų karių savanorių, kurie dalyvavo Lietuvos Nepriklausomybės kovose.

Be to, dar 1919 m. ši gatvelė pavadinta literatūrinės hebrajų kalbos pradininko, žymaus rašytojo Abraomo Mapu vardu. Jis gimė 1808 m. Vilijampolėje, mokytojavo Kaune, berniukų gimnazijoje.

23 ŠV. GERTRŪDOS G. 33 PASTATAS

Dabartinę Antano Martinaičio dailės mokyklą puošia memorialinė lenta, primenanti Lietuvos Žydų sporto ir gimnastikos sąjungą „Makabi“. Manoma, kad būtent šio klubo nariai išpopuliarino stalo tenisą Lietuvoje ir šiame pastate surengė pirmąsias stalo teniso pirmenybes Lietuvoje. Jos įvyko 1927 m. kovo 12–13 d.

Pirmaisiais šalies „ping pongo“ čempionais tapo to paties „Makabi“ nariai Jakobas Šimensas ir Ona Gurvičaitė. Klubo tikslas buvo fizinis ir dvasinis „žydų jaunuomenės lavinimas“, o šūkis – „Sveikam kūne sveika siela“. Šios sporto draugijos nariai garsino Kauną ir Lietuvą, atstovavo šalį olimpiadose.

1931 m. dalis šio pastato patalpų buvo išnuomota ką tik įsteigtai žydų švietimo draugijos „Javnė“ berniukų gimnazijai.

24 ORT AMATŲ MOKYKLA

EN

jaunimo rengimu. Tarpukario laikotarpiu draugija steigė profesines mokyklas ir amatininkų dirbtuves įvairiuose Lietuvos miestuose, taip pat rūpinosi pašalpomis, paskolomis ir subsidijomis. Šioje mokykloje jidiš kalba buvo mokoma siuvimo, apdirbimo, elektrotechnikos, tuo pačiu mokykla suteikdavo ir vidurinį išsilavinimą. Papildomai mokykloje veikė vakariniai kursai amatininkams. Mokykla dirbo beveik 20 metų ir per juos apmokė apie 1000 žydų jaunuolių, tapusių kvalifikuotais amatininkais. Įdomu, kad mokyklos direktorius Jokūbas Oleiskis organizavo „ORT“ mokyklą ir Kauno geto dirbtuvėse.

